Johanna Mieto
puheenjohtaja
Arkistoyhdistys
25.11.2025

Arkistoyhdistyksen lausunto

Lausuntopyyntönne HE 169/2025 vp, 18.11.2025

Arkistoyhdistys kiittää mahdollisuudesta laatia lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Ehdotus arkistointilaiksi sekä ehdotetut muutokset tiedonhallintalakiin selkeyttävät arkisto- ja tiedonhallinta-alan lainsäädäntökokonaisuutta. Arkistointilakiehdotuksessa on huomioitu kiitettävästi suhteet liittyviin lakeihin, joista tärkeimmät ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (julkisuuslaki, 621/1999), julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettu laki (906/2019) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 eli yleinen tietosuoja-asetus sekä sen toimeenpaneva kansallinen tietosuojalaki (1050/2018). Lisäksi on hienoa, että ehdotuksen 14 § ja 16 § mahdollistavat myös muiden kuin valtion viranomaisten sekä yksityisten asiakirjojen ja tietoaineistojen siirtämisen kansalliseen arkistotietovarantoon. Lakiluonnosta on myös selkeytetty aikaisempaan nähden esimerkiksi tarkentamalla määrittelyjä.

Seuraavana esitämme muutamia yksityiskohtaisempia huomioita.

Arkistointilaki

Luku 1 on aiempaa ehdotusta selkeämpi, kun kaikki määritelmät ovat samassa luvussa. On kuitenkin vahinko, että aiemmassa ehdotuksessa ollut 1§ Lain tarkoitus on jätetty uusimmasta ehdotuksesta pois. Se kuvasi lain tarkoitukseksi asiakirjallisen kulttuuriperinnön sekä tutkimuksellisesti arvokkaiden tietoaineistojen säilymisen ja saatavuuden varmistamisen. Arkistoinnin toimenpiteiden avulla turvataan osittain samoja asioita, mutta lain tarkoitusta ei ole nyt missään kuvattu selkeästi.

Viranomaisten tuottamat asiakirjat ovat osa asiakirjallista kulttuuriperintöä ja lakiluonnoksen 1 §:ssä mainittu käsite ”viranomaisten kulttuuriperintö” osana lain soveltamisalaa on erikoinen ja hieman harhaanjohtava. Parempi olisi kääntää lause kuulumaan ”kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista”.

Kiinnitimme huomiota yleisesti siihen, että 1 luvussa on nyt useampi määritelmäpykälä. Määritelmien lisääminen on hyvä ratkaisu, koska aiemmasta ehdotuksesta puuttui keskeisiä määritelmiä, kuten arkistointi, viranomaisen asiakirja ja yksityinen arkistoaineisto. Käsitemäärittelyjä on luvussa 1 nyt kuitenkin useissa eri pykälissä ja 6 § on muusta määrittelystä irrallaan. Lain lukeminen olisi kenties helpompaa, jos määrittelyt löytyisivät samasta paikasta ja soveltamisalaa koskevat pykälät niin ikään toistensa läheltä.

2§ Arkistointi. Määrittely on tarpeellinen, mutta hieman sekava, vaikkakin siitä voidaan johtaa myös ajatus arkistointiin sisältyvien toimenpiteiden merkityksestä ja tarkoituksesta.

6§ Kansallinen arkistotietovaranto -käsitteen osalta Arkistoyhdistys viittaa aikaisemmin antamaansa lausuntoon, jossa todetaan, että kyseinen termi luo keinotekoisen ja harhaanjohtavan kahtiajaon erityisesti yksityisten arkistoaineistojen osalta. Pykälän perusteluissa on mainittu, että kansalliseen arkistotietovarantoon eivät sisältyisi kaikki asiakirjalliseen kulttuuriperintöön kuuluvat arkistoidut asiakirjat ja tietoaineistot vaan että yksityistä kansallisesti merkittävää arkistoaineistoa säilytetään laajalti myös muiden arkisto-organisaatioiden kuin Kansallisarkiston hallussa (perusteluissa jää tosin mainitsematta, että yksityisen arkistoaineiston hankintaa koordinoidaan Kansallisen hankintapoliittisen yhteistyön avulla). Tämä ei kuitenkaan näy lakitekstissä eikä etenkään tietovarannon nimessä, joka nykyisellään ohjaa ajattelemaan, että kaikki kansallisesti merkittävät asiakirjat ja tietoaineisto säilytettäisiin Kansallisarkiston palvelussa. Parempi termi tietovarannolle olisikin näin ollen esimerkiksi ”Kansallisarkiston arkistotietovaranto”.

13§ Arkistoyhdistys kiittää sitä, että lakiehdotuksessa mahdollistetaan viranomaisten arkistoitavien asiakirjojen ja tietoaineiston luovuttaminen Kansalliseen arkistotietovarantoon jo aineiston säilytysaikana, tiedonhallintalain 21 § mukaisesti.

Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

5§ Arkistoyhdistys pitää hyvänä ratkaisuna sitä, että aiemmassa ehdotuksessa olleet monitulkintaiset määritelmät arkistojärjestelmä ja arkistopaikka on poistettu ja korvattu paremmilla termeillä arkistoinnin toteuttamisessa käytettävä tietojärjestelmä ja -tila.